

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΕΓΓΡΑΦΟ

I. ΜΕΛΕΤΕΣ

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΕΓΓΡΑΦΟ

π.δ. 150/2001 (Έννοια της ηλεκτρονικής υπογραφής – άρθρο 2 § 1)
Εναρμόνιση με την αριθ. 99/93 Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου
και του Συμβουλίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

v

π.δ. 131/2003

ΠΑΝΑΓΟΣ, ΝοΒ 54/2006.

ΜΑΝΙΩΤΗΣ, Ελλ-Δνη 45/2004 και «Η ψηφιακή υπογραφή ως μέσο
διαπιστώσεως της γνησιότητας των εγγράφων στο αστικό δικονομικό
δίκαιο», (σελ. 47 επ. και ιδίως σελ. 49).

ΚΟΥΣΟΥΛΗΣ, «Σύγχρονες μορφές έγγραφης συναλλαγής, (σελ. 111 επ).

ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ/ΚΕΡΑΜΕΥΣ, (Γνμδ., ΝοΒ 1983, 331).

ΑΠ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ, (ΓενΑ § 33 VIII σελ. 438 επ.).

ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ, Δίκαιο αποδείξεως (έκδ. 2005), § 19 σελ. 251 επ. και
ιδίως σελ. 258 επ. (Το ηλεκτρονικό έγγραφο).

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ, Ηλεκτρονικά έγγραφα και ηλεκτρονική δικαιοπραξία
(σελ. 3).

ΚΟΜΝΙΟΣ, Δ. 2003, σελ. 1065 επ.

Κόντης, Το ηλεκτρονικό έγγραφο ως αποδεικτικό έγγραφο κατά τον ΚΠολΔ
(εκδ. Αντ. Σάκκουλας, 2012).

(ΕΦΑΔ 2018/738)

Είναι πράγματι παράνομα αποδεικτικά μέσα τα μηνύματα κινητού τηλεφώνου (SMS);

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

1. Προδιάθεση
2. Συνταγματικό και νομοθετικό πλαίσιο
3. Νομική φύση των SMS κατά τον ΚΠολΔ
4. Γιατί τα SMS δεν παραβιάζουν το απόρρητο και την επικοινωνία;
5. Νομολογιακή αντιμετώπιση και αρχή αναλογικότητας
6. Συμπεράσματα.

Σχετ.Νομολ.: ΠΠΡΘΕΣ 3256/2015, ΑΠ (ΟΛΟΜ) 1/2017, ΣΤΕ 1616/2012, ΣΤΕ 2254/2005.

Μελέτη του Κωνσταντίνου Τομαρά, Ασκ. Δικηγόρου, δημοσιευμένη στις ΕΦΑΔ 2018, 738.

ΠΠρΘεσ 3256/2015

(Δ/ΝΗ 2015/1086 , ΕΠΟΛΔ 2015/589)

Απόδειξη. Δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιηθεί στην πολιτική δίκη αποδεικτικό μέσο που αποτελεί δέσμευση και περιορισμό στην ελεύθερη άσκηση της επικοινωνίας. Οι προσκομιζόμενες αποτυπώσεις κειμένου μηνυμάτων **SMS** από κινητό τηλέφωνο συνιστούν απαγορευμένα αποδεικτικά μέσα στην πολιτική δίκη. (Σημείωση Ευαγγέλου Στασινόπουλου, στη Δ/νη 2015/1086).

(ΑΡΜ 2018/2076)

Η ηλεκτρονική διεύθυνση ως μέσο διαπίστωσης της τυπικής γνησιότητας του ηλεκτρονικού εγγράφου.

Σχετ.Νομολ.: ΜΠΡΑΘ 1327/2001, ΕΦΠΕΙΡ 512/2012, ΤΡΕΦΑΘ 636/2017 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ.

Μελέτη της Δήμητρας Πηλαβάκη, Δικηγόρου Θεσσαλονίκης, δημοσιευμένη στον ΑΡΜ 2018, 2076

(ΕΦΑΔ 2017/498)

Το νέο ευρωπαϊκό νομοθετικό πλαίσιο για την ηλεκτρονική ταυτοποίηση και τις υπηρεσίες εμπιστοσύνης. Συναφή ζητήματα δικαίου απόδειξης.

Μελέτη του Κορνηνού Γ. Κόμνιου, Δικηγόρου, ΔΝ, Επιστημονικού Συνεργάτη της Σχολής Οικονομίας, Διοίκησης και Νομικών Επιστημών του Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδος, δημοσιευμένη στις ΕΦΑΔ 2017, 498.

(ΕΠΟΛΔ 2017/105)

Το ηλεκτρονικό έγγραφο - Επίκαιρες πρακτικές εφαρμογές.

Σχετ.Νομολ.: ΑΠ 1628/2003, ΠΠΡΘΕΣΣΑΛ 3256/2015, ΕΦΑΘ 32/2011, ΜΠΡΑΘ 6302/2004, ΠΠΡΑΘ 3429/2015.

Μελέτη του Δημητρίου Ν. Μανιώτη, Καθηγητή Νομικής Σχολής Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, δημοσιευμένη στην ΕΠΟΛΔ 2017, 105.

(ΔΙΜΕΕ 2016/512)

Το "ηλεκτρονικό έγγραφο" στο ευρωπαϊκό δίκαιο και η σημασία της ηλεκτρονικής υπογραφής.

Μελέτη του Δρ. Αλέξανδρου Βαρβέρη, Μέλους ΕΕΔΙΠ, Εργαστήριο Νομική Πληροφορική, Νομική Σχολή, Πανεπιστήμιο Αθηνών, δημοσιευμένη στο ΔΙΜΕΕ 2016, 512.

(ΔΕΕ 2014/303)

Ηλεκτρονικά Τιμολόγια & Δικαστηριακή Πρακτική στην ειδική διαδικασία έκδοσης διαταγής πληρωμής.

Η μελέτη πραγματεύεται το ζήτημα της έκδοσης διαταγής πληρωμής με βάση ηλεκτρονικά τιμολόγια. Προς τούτο θα πρέπει το ηλεκτρονικό τιμολόγιο να συντάσσεται κατά το νόμιμο περιεχόμενο (άρθρο 6 παρ. 9 ΚΦΑΣ) και **να φέρει την προηγμένη ηλεκτρονική υπογραφή του εκδότη του (άρθρο 3 παρ. 1 ΠΔ 150/2001).**

Μελέτη της Μίνας Ζούλοβιτς, δικηγόρου LL.M και της Κατερίνας Χούσου, ασκ.Δικηγόρου, LL.M, δημοσιευμένη στο ΔΕΕ 2014, 303.

(ΕπΝΑΥΤΔ 2013/273)

Η έκδοση των ηλεκτρονικών υπομνημάτων στη σύμβαση θαλάσσιας μεταφοράς πραγμάτων μετά τις νέες ρυθμίσεις του ΚΠολΔ και του ΠΔ 150/2001.

Μελέτη του Ιωάννη Κοροτζί, Επιτ. Εφέτη Δ.Ν., δημοσιευμένη στην ΕΝΑΥΤΔ 2013, 273.

II. ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

- **Ηλεκτρονικό έγγραφο' έννοια' ηλεκτρονικό ταχυδρομείο' αποδεικτική δύναμη του αποσταλέντος ηλεκτρονικού μηνύματος.** Η μοναδική για κάθε χρήστη ηλεκτρονική διεύθυνση, που έχει ορισθεί και εφαρμοσθεί από τον ίδιο τον αποστολέα, έχει τον χαρακτήρα της ιδιόχειρης υπογραφής, έστω και εάν δεν έχει την παραδοσιακή μορφή της τελευταίας' το επικυρωμένο κατά νόμο αντίγραφο του αποσταλέντος ηλεκτρονικού μηνύματος, το οποίο περιέχεται στον σκληρό δίσκο του παραλήπτη, αποτελεί πλήρη απόδειξη ότι η περιεχομένη σε αυτό δήλωση βουλήσεως προέρχεται από τον εκδότη/αποστολέα του (ΜΠρΧαλκ 89/2014 Ελλ-Δνη 56/251).

• **Τηλεφωνικά μηνύματα.** Δεν λαμβάνονται υπ' όψιν έγγραφα, στα οποία αποτυπώνονται τα γραπτά τηλεφωνικά μηνύματα (sms) (ΜΠρΠειρ 1121/2013 Ελλ-Δνη 54/1468. ΠΠρΘεσ 3256/2015 Ελλ-Δνη 56/1085, με Σημείωμα **Ε.Στασινόπουλου**).

• **Ηλεκτρονικά μηνύματα' εκτυπώσεις περιεχομένου τους' πότε αποτελούν νόμιμα αποδεικτικά μέσα.** Η προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας επεκτείνεται και στην αλληλογραφία που λαμβάνει χώρα μεταξύ δύο ή πολλών φυσικών ή νομικών προσώπων, ανεξαρτήτως της εθνικότητάς τους, διά μέσου λογαριασμών ηλεκτρονικών ταχυδρομείων (e-mail)'οι εκτυπώσεις του περιεχομένου τοιούτου είδους ηλεκτρονικών αρχείων, οι οποίες προσκομίζονται ενώπιον δικαστηρίων στα πλαίσια αστικής δίκης, χωρίς τη συναίνεση του αποστολέως και του παραλήπτη των μηνυμάτων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, των οποίων αποτέλεσαν αντικείμενο, συνιστούν παράνομα αποδεικτικά μέσα (ΠΠρΑθ 4370/2011 Ελλ-Δνη 54/789).

• **Ηλεκτρονικό έγγραφο' έννοια' ηλεκτρονικό ταχυδρομείο' αποδεικτική δύναμη του αποσταλέντος ηλεκτρονικού μηνύματος.** Η μοναδική για κάθε χρήστη ηλεκτρονική διεύθυνση, που έχει ορισθεί και εφαρμοσθεί από τον ίδιο τον αποστολέα, έχει τον χαρακτήρα της ιδιόχειρης υπογραφής, έστω και εάν δεν έχει την παραδοσιακή μορφή της τελευταίας' το επικυρωμένο κατά νόμο αντίγραφο του αποσταλέντος ηλεκτρονικού μηνύματος, το οποίο περιέχεται στον σκληρό δίσκο του παραλήπτη, αποτελεί πλήρη απόδειξη ότι η περιεχομένη σε αυτό δήλωση βουλήσεως προέρχεται από τον εκδότη/αποστολέα του (ΜΠρΧαλκ 89/2014 Ελλ-Δνη 56/251).

• **Το e-mail ως ηλεκτρονικό έγγραφο** (ΔΠλημΑθ 1932/2011 ΕΠολΔ 2011/688, με Παρατηρήσεις **Γ. Κόντη**).

• **Ηλεκτρονικό έγγραφο.** Υποκατάσταση ιδιόχειρης υπογραφής από τη διεύθυνση ηλεκτρονικής αλληλογραφίας του χρήστη ηλεκτρονικού υπολογιστή (ΕφΑθ 32/2011 ΕΠολΔ 2011/756, με Παρατηρήσεις **Γ. Κόντη**).

• **Εκτύπωση αποσπάσματος από ηλεκτρονικό υπολογιστή** Τράπεζας' συνιστά έγγραφο εφ' όσον συνοδεύεται από βεβαίωση του υπαλλήλου της Τράπεζας περί γνησιότητας της εκτύπωσης' εάν υφίσταται η βεβαίωση αυτή, τότε η εκτύπωση του αποσπάσματος συνιστά πρωτότυπο έγγραφο και όχι αντίγραφο' συνεπώς, δεν απαιτείται το έγγραφο να συνοδεύεται από βεβαίωση της ακρίβειας αυτού από

δημόσια αρχή ή δικηγόρο (ΑΠ 1421/2013 ΕΠολΔ 2014/55, με Παρατηρήσεις Γ. Κόντη).

_*****

Περαιτέρω, **ως ηλεκτρονικό έγγραφο** θεωρείται το σύνολο των εγγράφων δεδομένων στο μαγνητικό δίσκο ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή, τα οποία, αφού γίνουν αντικείμενο επεξεργασίας από την κεντρική μονάδα επεξεργασίας, αποτυπώνονται με βάση τις εντολές του προγράμματος, κατά τρόπο αναγνώσιμο από τον άνθρωπο, είτε στην οθόνη του μηχανήματος, είτε στον προσαρτημένο εκτυπωτή του. Το ηλεκτρονικό έγγραφο δεν συγκεντρώνει τα στοιχεία του (παραδοσιακού) εγγράφου κατά τον **ΚΠολΔ**, λόγω κυρίως της έλλειψης του στοιχείου της σταθερότητας κατά την ενσωμάτωση του σε υλικό που παρουσιάζει διάρκεια ζωής, αλλά πρόκειται για μία ενδιάμεση μορφή την οποία ο νομοθέτης ορθά εξομοίωσε προς τα ιδιωτικά έγγραφα ενόψει της εγγύτητας προς αυτά. Σύμφωνα με τα διδάγματα της κοινής πείρας για τη λειτουργία του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail) ως μέσου επικοινωνίας στο διαδίκτυο, απαιτείται, εκτός από τη σύνδεση με κάποιον διαμετακομιστή, ο οποίος παρέχει την υπηρεσία αυτή, μέσω ειδικού λογισμικού, το οποίο έχει εγκαταστήσει μόνιμα ο χρήστης στον υπολογιστή του, η χρήση ενός ειδικού κωδικού, βάσει του οποίου αναγνωρίζεται (ο χρήστης) στο σύστημα, είτε ως αποστολέας, είτε ως χρήστης ηλεκτρονικών μηνυμάτων. Ο κωδικός αυτός αποτελεί την ηλεκτρονική διεύθυνση (e-mail) του χρήστη, έτσι όπως αυτή διαμορφώνεται κατά πρωτότυπο τρόπο από τον ίδιο με τη χρήση χαρακτήρων της επιλογής του, οι οποίοι συνδυάζονται με το σύμβολο «....» και με χαρακτήρες που θέτει ο διαμετακομιστής, κατά τέτοιο τρόπο ώστε ο συγκεκριμένος συνδυασμός να αφορά μόνο το χρήστη που του έχει ορίσει, χωρίς να είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί νόμιμα από άλλον. Η απεικόνιση της διεύθυνσης του αποστολέα πάνω στο μήνυμα, καθιστά αυτόν απόλυτα συγκεκριμένο για τον παραλήπτη, έτσι ώστε να μην είναι δυνατόν να επέλθει σύγχυσή του με άλλον χρήστη του ίδιου συστήματος, ενώ η ταύτιση του με το περιεχόμενο του μηνύματος είναι άρρηκτη. Κρίσιμο στοιχείο για την υπαγωγή του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στους κανόνες των άρθρων 443 και 444 του **ΚΠολΔ** αποτελεί η κατανόηση του τρόπου λειτουργίας του, διότι αυτό δεν είναι απλά ένα ηλεκτρονικό έγγραφο, το οποίο υπάρχει αποθηκευμένο στο λογισμικό ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή, ή ένα έγγραφο του οποίου η απεικόνιση μεταφέρεται ενσύρματα ή ασύρματα (τηλεομοιοτυπία, τηλετύπημα). Η τυπική αποστολή του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου οδηγεί υποχρεωτικά στην ταύτιση του μηνύματος και αποστολέα, κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να μην είναι μεταβιβάσιμο το μήνυμα, αν δεν συνοδεύεται από την ηλεκτρονική διεύθυνση του αποστολέα και βεβαίως δεν έχει και συγκεκριμένο, επαρκές παραλήπτη. Αυτό έχει ως λογική συνέπεια ότι, κατά την αποστολή ενός μηνύματος μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, η δήλωση βούλησης του αποστολέα ταυτίζεται με την ηλεκτρονική του διεύθυνση, αποτελεί ένα ενιαίο σύνολο, ώστε να καταστεί δυνατή τεχνικά η παραλαβή της από τον παραλήπτη και φυσικά είναι ήσσονος σημασίας η μορφή ή η διάταξη με την οποία απεικονίζεται μηχανικά στο έντυπο. Επομένως, ο καθορισμός της ηλεκτρονικής διεύθυνσης κατά τρόπο μοναδικό από τον ίδιο χρήστη και η δήλωση της σε κάθε αποστέλλόμενο ηλεκτρονικό μήνυμα συνιστά απόδειξη της ταυτότητας του εκδότη του και, κατ' αναλογία για τα οριζόμενα για το παραδοσιακό έγγραφο του άρθρου 443 **ΚΠολΔ**, η μηχανική του απεικόνιση σε έντυπο εμπίπτει, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 444 περ. 3 **ΚΠολΔ**, στην έννοια του ιδιωτικού εγγράφου, με αποδεικτική δύναμη σε βάρος του εκδότη του (συνδυασμός των άρθρων 443, 444 και 445 **ΚΠολΔ**), διότι αυτή ακριβώς η μοναδική για κάθε χρήστη ηλεκτρονική διεύθυνση, που έχει ορισθεί και εφαρμοσθεί από τον ίδιο τον αποστολέα, έχει τον χαρακτήρα της ιδιόχειρης υπογραφής, έστω και αν δεν έχει την

παραδοσιακή μορφή της τελευταίας. Έτσι, το επικυρωμένο κατά το νόμο αντίγραφο του αποσταλέντος ηλεκτρονικού μηνύματος, το οποίο περιέχεται στο σκληρό δίσκο του παραλήπτη, αποτελεί πλήρη απόδειξη ότι η περιλαμβανόμενη σε αυτό δήλωση προέρχεται από τον εκδότη αποστολέα του, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 445 του **ΚΠολΔ** (ΕφΑΘ 32/2011, ΔΕΕ 2011, σ.591, ΜΠρΧαλκ 89/2014, ΕλΔνη 2015, σ.251, ΜΠρΑΘ 1932/2011, ΕΠΟΛΔ 2011, σ.482, ΜΠρΑΘ 6302/2004, Αρμ 2005, σ.239, ΜΠρΑΘ 1327/2001, ΔΕΕ 2001, σ.377). Βέβαια, η λειτουργία του συστήματος κατά τα ανωτέρω εκτιθέμενα είναι δυνατόν να υποκρύπτει τον κίνδυνο, ότι η αποστολή του συγκεκριμένου μηνύματος έγινε από άλλο πρόσωπο από αυτό στο οποίο ανήκει η συγκεκριμένη ηλεκτρονική διεύθυνση κάνοντας χρήση αυτής (με οποιαδήποτε τρόπο) χωρίς την έγκρισή του. Η ελαττωματικότητα αυτή του μηνύματος που εστάλη, παραπέμπει ευθέως στις διατάξεις περί πλαστότητας του **ΚΠολΔ** (460 επ.) εγκαθιστώντας αναστροφή του βάρους απόδειξης στον επικαλούμενο αυτή, για το λόγο ότι η λειτουργία του συστήματος του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου παρέχει εγγυήσεις για την πιστότητα της και η οποιαδήποτε παθολογία εμφανίζεται δεν προέρχεται από ελάττωμα του συστήματος αλλά από επέμβαση τρίτου σε αυτό, γεγονός το οποίο δεν ανήκει στη σφαίρα επιρροής του φερόμενου ως αποστολέα. Με δεδομένα τα ανωτέρω περιορίζεται ουσιαστικά η ενέργεια της § 4 του άρθρου 457 του **ΚΠολΔ** στο ζήτημα της ταυτότητας μεταξύ περιεχομένου του σκληρού δίσκου του ηλεκτρονικού υπολογιστή και της μηχανικής απεικόνισής τους (ΕφΠειρ 512/2012 ΤΝΠ- Ισοκράτης», ΜΠρΧαλκ 89/2014, ο.π.).

ΜΠρΘεσ 3626/2017
Ελλ-Δνη 2017/1173

μεταξύ δε αυτών (εγγράφων) περιλαμβάνονται και τα μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου μεταξύ των πληρεξουσίων δικηγόρων των διαδίκων και οι φωτογραφίες οθόνης κινητού τηλεφώνου που απεικονίζουν γραπτά μηνύματα και φωτογραφίες εγγράφων, που προσκομίζονται από τον ανακόπτοντα, που εμπίπτουν στην έννοια της μηχανικής απεικόνισης του άρθρου 444 αριθ. 3 **ΚΠολΔ** και εξομοιούνται με ιδιωτικά έγγραφα (βλ. σχετ. ΕφΠειρ 46/2014 ΤΝΠ-Νόμος, ΕφΑΘ 32/2011 ΤΝΠ-Νόμος, ΠΠρΘεσ 1210/2016 ΤΝΠ- Νόμος),

Αριθμός 46/2014
ΕφΠειρ
(ΔΕΕ 2014/373, ΝΟΜΟΣ/πλήρες κείμενο, ΠΕΙΡΝΟΜ 2014/19)

Ως ηλεκτρονικό έγγραφο θεωρείται το σύνολο των εγγραφών δεδομένων στον μαγνητικό δίσκο ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή, οι οποίες, αφού γίνουν αντικείμενο επεξεργασίας από την κεντρική μονάδα επεξεργασίας, αποτυπώνονται με βάση τις εντολές του προγράμματος κατά τρόπο αναγνώσιμο από τον άνθρωπο είτε στην οθόνη του μηχανήματος είτε στον προσαρτημένο εκτυπωτή του. Το ηλεκτρονικό έγγραφο δεν συγκεντρώνει μεν τα στοιχεία του παραδοσιακού εγγράφου κατά τον **ΚΠολΔ**, λόγω κυρίως της έλλειψης του στοιχείου της σταθερότητας κατά την ενσωμάτωσή του σε υλικό που παρουσιάζει διάρκεια ζωής, αλλά δεν αποτελεί αντικείμενο αυτοψίας, όπως κατά μία άποψη υποστηρίζεται, αλλά πρόκειται για μια ενδιάμεση μορφή, την οποία ο νομοθέτης ορθώς εξομοίωσε προς τα ιδιωτικά έγγραφα, ενόψει της εγγύτητας προς αυτά (βλ. Κουσουλή, Σύγχρονες μορφές έγγραφης συναλλαγής, 1992, 138/142). Σύμφωνα με τα διδάγματα τη κοινής πείρας, για τη λειτουργία του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail) ως μέσου επικοινωνίας στο διαδίκτυο απαιτείται - εκτός της σύνδεσης με κάποιον διαμετακομιστή, ο οποίος παρέχει την υπηρεσία αυτή μέσω ειδικού λογισμικού που έχει εγκαταστήσει μόνιμα ο χρήστης στον υπολογιστή του - η χρήση ενός ειδικού κωδικού, βάσει του οποίου αναγνωρίζεται ο χρήστης στο σύστημα είτε ως αποστολέας είτε ως λήπτης ηλεκτρονικών μηνυμάτων. Ο κωδικός αυτός αποτελεί την ηλεκτρονική διεύθυνση (e-mail) του χρήστη, έτσι όπως αυτή διαμορφώνεται κατά πρωτότυπο τρόπο από τον ίδιο με τη χρήση χαρακτήρων της επιλογής του, οι οποίοι συνδυάζονται με το σύμβολο, και με χαρακτήρες που θέτει ο διαμετακομιστής, κατά τέτοιον

τρόπο ώστε ο συγκεκριμένος συνδυασμός χαρακτήρων να αφορά μόνον στο χρήστη που τον έχει ορίσει, χωρίς να είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί νόμιμα από άλλον. Η απεικόνιση της διεύθυνσης του αποστολέα πάνω στο μήνυμα καθιστά αυτόν απολύτως συγκεκριμένο για τον παραλήπτη, με συνέπεια να μην είναι δυνατόν να επέλθει σύγχυσή του με άλλο χρήστη του ίδιου συστήματος, ενώ η ταύτισή του με το περιεχόμενο του μηνύματος είναι άρρηκτη. Κρίσιμο στοιχείο για την υπαγωγή του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στους κανόνες των άρθρων 443 και 444 **ΚΠολΔ** αποτελεί η κατανόηση του τρόπου λειτουργίας του, διότι αυτό δεν είναι απλά ένα ηλεκτρονικό έγγραφο, το οποίο υπάρχει αποθηκευμένο στο λογισμικό ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή, ή ένα έγγραφο, του οποίου η απεικόνιση μεταφέρεται ενσύρματα ή ασύρματα (τηλεομοιοτυπία, τηλετύπημα). Η τεχνική αποστολής του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου οδηγεί υποχρεωτικά στην ταύτιση μηνύματος και αποστολέα, κατά τέτοιον τρόπο ώστε να μην είναι μεταβιβάσιμο το μήνυμα, αν δεν συνοδεύεται από την ηλεκτρονική διεύθυνση του αποστολέα και βεβαίως δεν έχει και συγκεκριμένο, υπαρκτό παραλήπτη. Αυτό έχει ως λογική συνέπεια ότι, κατά την αποστολή ενός μηνύματος μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, η δήλωση βούλησης του αποστολέα ταυτίζεται με την ηλεκτρονική του διεύθυνση, αποτελεί ένα ενιαίο σύνολο, ώστε να καταστεί δυνατή τεχνικά η παραλαβή της από τον παραλήπτη και φυσικά είναι ήσσονος σημασίας η μορφή ή η διάταξη με την οποία απεικονίζεται μηχανικά στο έντυπο.

ΜΠρΧαλκ 89/2014
(Δ/ΝΗ 2015/251)

Ως ηλεκτρονικό έγγραφο θεωρείται το σύνολο των εγγράφων δεδομένων στο μαγνητικό δίσκο ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή, τα οποία, αφού γίνουν αντικείμενο επεξεργασίας από την κεντρική μονάδα επεξεργασίας, αποτυπώνονται με βάση τις εντολές του προγράμματος, κατά τρόπο αναγνώσιμο από τον άνθρωπο, είτε στην οθόνη του μηχανήματος, είτε στον προσαρτημένο εκτυπωτή του. Το ηλεκτρονικό έγγραφο δεν συγκεντρώνει τα στοιχεία του (παραδοσιακού) εγγράφου κατά τον **ΚΠολΔ**, λόγω κυρίως της έλλειψης του στοιχείου της σταθερότητας κατά την ενσωμάτωση του σε υλικό που παρουσιάζει διάρκεια ζωής, αλλά πρόκειται για μία ενδιάμεση μορφή την οποία ο νομοθέτης ορθά εξομοίωσε προς τα ιδιωτικά έγγραφα ενόψει της εγγύτητας προς αυτά (βλ. Κουσουλή, Σύγχρονες Μορφές Έγγραφης Συναλλαγής 1992, σ. 138,142). Σύμφωνα με τα διδάγματα της κοινής πείρας για τη λειτουργία του

ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail) ως μέσου επικοινωνίας στο διαδίκτυο, απαιτείται, εκτός από τη σύνδεση με κάποιον διαμετακομιστή, ο οποίος παρέχει την υπηρεσία αυτή, μέσω ειδικού λογισμικού, το οποίο έχει εγκαταστήσει μόνιμα ο χρήστης στον υπολογιστή του, η χρήση ενός ειδικού κωδικού, βάσει του οποίου αναγνωρίζεται (ο χρήστης) στο σύστημα, είτε ως αποστολέας, είτε ως χρήστης ηλεκτρονικών μηνυμάτων. Ο κωδικός αυτός αποτελεί την ηλεκτρονική διεύθυνση (e-mail) του χρήστη, έτσι όπως αυτή διαμορφώνεται κατά πρωτότυπο τρόπο από τον ίδιο με τη χρήση χαρακτήρων της επιλογής του, οι οποίοι συνδυάζονται με το σύμβολο «...» και με χαρακτήρες που θέτει ο διαμετακομιστής, κατά τέτοιο τρόπο ώστε ο συγκεκριμένος συνδυασμός να αφορά μόνο το χρήστη που του έχει ορίσει, χωρίς να είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί νόμιμα από άλλον. Η απεικόνιση της διεύθυνσης του αποστολέα πάνω στο μήνυμα, καθιστά αυτόν απόλυτα συγκεκριμένο για τον παραλήπτη, έτσι ώστε να μην είναι δυνατόν να επέλθει σύγχυση του με άλλον χρήστη του ίδιου συστήματος, ενώ η ταύτιση του με το περιεχόμενο του μηνύματος είναι άρρηκτη. Κρίσιμο στοιχείο για την υπαγωγή του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στους κανόνες των άρθρων 443 και 444 του **ΚΠολΔ** αποτελεί η κατανόηση του τρόπου λειτουργίας του, διότι αυτό δεν είναι απλά ένα ηλεκτρονικό έγγραφο, το οποίο υπάρχει αποθηκευμένο στο λογισμικό ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή, ή ένα έγγραφο του οποίου η απεικόνιση μεταφέρεται ενσύρματα ή ασύρματα (τηλεομοιοτυπία, τηλετύπημα). Η τυπική αποστολή του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου οδηγεί υποχρεωτικά στην ταύτιση του μηνύματος και αποστολέα, κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να μην είναι μεταβιβάσιμο το μήνυμα, αν δεν συνοδεύεται από την ηλεκτρονική διεύθυνση του αποστολέα και βεβαίως δεν έχει και συγκεκριμένο, υπαρκτό παραλήπτη. Αυτό έχει ως λογική συνέπεια ότι, κατά την αποστολή ενός μηνύματος μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, η δήλωση βούλησης του αποστολέα ταυτίζεται με την ηλεκτρονική του διεύθυνση, αποτελεί ένα ενιαίο σύνολο, ώστε να καταστεί δυνατή τεχνικά η παραλαβή της από τον παραλήπτη και φυσικά είναι ήσσονος

σημασίας η μορφή ή η διάταξη με την οποία απεικονίζεται μηχανικά στο έντυπο. Επομένως, ο καθορισμός της ηλεκτρονικής διεύθυνσης κατά τρόπο μοναδικό από τον ίδιο χρήστη και η δήλωση της σε κάθε αποστέλλόμενο ηλεκτρονικό μήνυμα συνιστά απόδειξη της ταυτότητας του εκδότη του και, κατ' αναλογία για τα οριζόμενα για το παραδοσιακό έγγραφο του άρθρου 443 **ΚΠολΔ**, η μηχανική του απεικόνιση σε έντυπο εμπίπτει, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 444 περ. 3 **ΚΠολΔ**, στην έννοια του ιδιωτικού εγγράφου, με αποδεικτική δύναμη σε βάρος του εκδότη του (συνδυασμός των άρθρων 443, 444 και 445 **ΚΠολΔ**), διότι αυτή ακριβώς η μοναδική για κάθε χρήστη ηλεκτρονική διεύθυνση, που έχει ορισθεί και εφαρμοσθεί από τον ίδιο τον αποστολέα, έχει τον χαρακτήρα της ιδιόχειρης υπογραφής, έστω και αν δεν έχει την παραδοσιακή μορφή της τελευταίας. Έτσι, το επικυρωμένο κατά το νόμο αντίγραφο του αποσταλέντος ηλεκτρονικού μηνύματος, το οποίο περιέχεται στο σκληρό δίσκο του παραλήπτη, αποτελεί πλήρη απόδειξη ότι η περιλαμβανόμενη σε αυτό δήλωση προέρχεται από τον εκδότη αποστολέα του, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 445 του **ΚΠολΔ** (ΕφΑΘ 32/2011ΤΝΠ-Νόμος).

Βέβαια, η λειτουργία του συστήματος κατά τα ανωτέρω εκτιθέμενα είναι δυνατόν να υποκρύπτει τον κίνδυνο, ότι η αποστολή του συγκεκριμένου μηνύματος έγινε από άλλο πρόσωπο από αυτό στο οποίο ανήκει η συγκεκριμένη ηλεκτρονική διεύθυνση κάνοντας χρήση αυτής (με οποιαδήποτε τρόπο) χωρίς την έγκριση του. Η ελαττωματικότητα αυτή του μηνύματος που εστάλη, παραπέμπει ευθέως στις διατάξεις περί πλαστότητας του **ΚΠολΔ** (460 επ.) εγκαθιστώντας αναστροφή του βάρους απόδειξης στον επικαλούμενο αυτή, για το λόγο ότι η λειτουργία του συστήματος του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου παρέχει εγγυήσεις για την πιστότητα της και η οποιαδήποτε παθολογία εμφανίζεται δεν προέρχεται από ελάττωμα του συστήματος αλλά από επέμβαση τρίτου σε αυτό, γεγονός το οποίο δεν ανήκει στη σφαίρα επιρροής του φερόμενου ως αποστολέα. Με δεδομένα τα ανωτέρω περιορίζεται ουσιαστικά η ενέργεια της § 4 του άρθρου 457 του **ΚΠολΔ** στο ζήτημα της ταυτότητας μεταξύ περιεχομένου του σκληρού δίσκου του ηλεκτρονικού υπολογιστή και της μηχανικής απεικόνισής τους (ΕφΠειρ 512/2012 ΤΝΠ-Ισοκράτης»).

ΜΠρΑθ (Διαταγή πληρωμής)

1932/2011

ΕΠολΔ 2011/482 και 688

Ως ηλεκτρονικό έγγραφο θεωρείται το σύνολο των εγγραφών δεδομένων στον μαγνητικό δίσκο ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή, οι οποίες, αφού γίνουν αντικείμενο επεξεργασίας από την κεντρική μονάδα επεξεργασίας, αποτυπώνονται με βάση τις εντολές του προγράμματος κατά τρόπο αναγνώσιμο από τον άνθρωπο είτε στην οθόνη του μηχανήματος είτε στον προσαρτημένο εκτυπωτή του. Το ηλεκτρονικό έγγραφο δεν συγκεντρώνει μεν τα στοιχεία του παραδοσιακού εγγράφου κατά τον **ΚΠολΔ**, λόγω κυρίως της έλλειψης του στοιχείου της σταθερότητας κατά την ενσωμάτωση του σε υλικό που παρουσιάζει διάρκεια ζωής, αλλά δεν αποτελεί αντικείμενο αυτοψίας, όπως κατά μία άποψη υποστηρίζεται, αλλά πρόκειται για μια ενδιάμεση μορφή, την οποία ο νομοθέτης ορθώς εξομοίωσε προς τα ιδιωτικά έγγραφα, ενόψει της εγγύτητάς προς αυτά (βλ. Κουσουλή, Σύγχρονες μορφές έγγραφης συναλλαγής, 1992,138/142). Σύμφωνα με τα διδάγματα τη κοινής πείρας, για τη λειτουργία του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail) ως μέσου επικοινωνίας στο διαδίκτυο απαιτείται -εκτός της σύνδεσης με κάποιον διαμετακομιστή, ο οποίος παρέχει την υπηρεσία αυτή μέσω ειδικού λογισμικού που έχει εγκαταστήσει μόνιμα ο χρήστης στον υπολογιστή του- η χρήση ενός ειδικού κωδικού, βάσει του οποίου αναγνωρίζεται ο χρήστης στο σύστημα είτε ως αποστολέας είτε ως λήπτης ηλεκτρονικών μηνυμάτων. Ο κωδικός αυτός αποτελεί την ηλεκτρονική διεύθυνση (e-mail) του χρήστη, έτσι όπως αυτή διαμορφώνεται κατά πρωτότυπο τρόπο από τον ίδιο με τη χρήση χαρακτήρων της επιλογής του, οι οποίοι συνδυάζονται με το σύμβολο, και με χαρακτήρες που θέτει ο διαμετακομιστής, κατά τέτοιο τρόπο ώστε ο συγκεκριμένος συνδυασμός χαρακτήρων να αφορά μόνον στον χρήστη που τον έχει ορίσει, χωρίς να είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί νόμιμα από άλλον. Η απεικόνιση της διεύθυνσης του αποστολέα πάνω στο μήνυμα καθιστά αυτόν απολύτως συγκεκριμένο για τον παραλήπτη, με συνέπεια να μην είναι δυνατόν να επέλθει σύγχυση του με άλλον χρήστη του ίδιου συστήματος, ενώ η

ταύτιση του με το περιεχόμενο του μηνύματος είναι άρρηκτη. Κρίσιμο στοιχείο για την υπαγωγή του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου στους κανόνες των άρθρων 443 και 444 **ΚΠολΔ** αποτελεί η κατανόηση του τρόπου λειτουργίας του, διότι αυτό δεν είναι απλά ένα ηλεκτρονικό έγγραφο το οποίο υπάρχει αποθηκευμένο στο λογισμικό ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή, ή ένα έγγραφο του οποίου η απεικόνιση μεταφέρεται ενσύρματα ή ασύρματα (τηλεομοιοτυπία, τηλετύπημα). Η τεχνική αποστολής του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου οδηγεί υποχρεωτικά στην ταύτιση μηνύματος και αποστολέα, κατά τέτοιον τρόπο ώστε να μην είναι μεταβιβάσιμο το μήνυμα, αν δεν συνοδεύεται από την ηλεκτρονική διεύθυνση του αποστολέα και βεβαίως δεν έχει και συγκεκριμένο, υπαρκτό παραλήπτη. Αυτό έχει ως λογική συνέπεια ότι, κατά την αποστολή ενός μηνύματος μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, η δήλωση βούλησης του αποστολέα ταυτίζεται με την ηλεκτρονική του διεύθυνση, αποτελεί ένα ενιαίο σύνολο, ώστε να καταστεί δυνατή τεχνικά η παραλαβή της από τον παραλήπτη και φυσικά είναι ήσσονος σημασίας η μορφή ή η διάταξη με την οποία απεικονίζεται μηχανικά στο έντυπο.

Επομένως, ο καθορισμός της ηλεκτρονικής διεύθυνσης κατά τρόπο μοναδικό από τον ίδιο το χρήστη και η δήλωση της σε κάθε αποστελλόμενο ηλεκτρονικό μήνυμα συνιστά απόδειξη της ταυτότητας του εκδότη του και, κατ' αναλογία με τα οριζόμενα για το παραδοσιακό έγγραφο του άρθρου 443 **ΚΠολΔ**, η μηχανική του απεικόνιση σε έντυπο εγγράφου, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 444 περ. 3 **ΚΠολΔ**, στην έννοια του ιδιωτικού εγγράφου, με αποδεικτική δύναμη σε βάρος του εκδότη του (συνδυασμός των άρθρων 443, 444, 445 **ΚΠολΔ**), διότι αυτή ακριβώς η μοναδική για κάθε χρήστη ηλεκτρονική διεύθυνση, που έχει ορισθεί και εφαρμοσθεί από τον ίδιο τον αποστολέα, έχει τον χαρακτήρα της ιδιόχειρης υπογραφής, έστω και αν δεν έχει την παραδοσιακή μορφή της τελευταίας (βλ. ΔΠΛΜΠρΑΘ 1327/2001, ΔΕΕ 2001. 377επ). Τα ανωτέρω ισχύουν ανεξαρτήτως της θέσης στην οποία εμφανίζεται η ηλεκτρονική διεύθυνση του αποστολέα σε σχέση με το κείμενο το οποίο συνοδεύει, κατά την εμφάνιση του στην οθόνη του υπολογιστή ή τη μηχανική του απεικόνιση σε χαρτί, και αυτό διότι θα πρέπει να ληφθεί υπ' όψιν ότι η πιστοποίηση του πρώτου προσώπου του αποστολέα και η δέσμευση του με τη δήλωση βούλησης που περιλαμβάνει το μήνυμα προκαλείται από τη συνολική οργάνωση της συγκεκριμένης διαδικασίας, με την έννοια ότι το οποιοδήποτε κείμενο ως ηλεκτρονικό σήμα συνδυάζεται μόνον με τη συγκεκριμένη ηλεκτρονική διεύθυνση σε ένα ενιαίο σύνολο, ανεξάρτητα με το με ποιες μορφές μπορεί αυτό να απεικονισθεί με μηχανικό τρόπο και η οποία ουσιαστικά διαφέρει από την παραδοσιακή έννοια του εγγράφου (βλ. ΔΠΛΜΠρΑΘ 1327/2001, ΔΕΕ 2001. 377επ). Έτσι, το επικυρωμένο κατά τον νόμο αντίγραφο του απο-σταλέντος ηλεκτρονικού μηνύματος, το οποίο περιέχεται στον σκληρό δίσκο του παραλήπτη, αποτελεί πλήρη απόδειξη ότι η περιλαμβανόμενη σε αυτό δήλωση προέρχεται από τον εκδότη-αποστολέα του σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρ. 445 του **ΚΠολΔ** (βλ. ΔΠΛΜΠρΑΘ 1327/2001, ΔΕΕ 2001. 377, ΜΠρΑΘ 6302/2004, Αρμ 2005.239επ). Βέβαια, η λειτουργία του συστήματος κατά τα ανωτέρω εκτιθέμενα είναι δυνατόν να υποκρύπτει τον κίνδυνο, ότι η αποστολή του συγκεκριμένου μηνύματος έγινε από άλλο πρόσωπο από αυτό στο οποίο ανήκει η συγκεκριμένη ηλεκτρονική διεύθυνση, κάνοντας χρήση αυτής (με οποιονδήποτε τρόπο) χωρίς την έγκρισή του. Η ελαττωματικότητα αυτή του μηνύματος που εστάλη, ευθέως παραπέμπει στις διατάξεις περί πλαστότητας του **ΚΠολΔ** (460επ), εγκαθιστώντας αναστροφή του βάρους απόδειξης στον επικαλούμενο αυτήν, για τον λόγο ότι η λειτουργία του συστήματος του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου παρέχει εγγυήσεις για την πιστότητα της και η οποιαδήποτε παθολογία εμφανίζεται δεν προέρχεται από ελάττωμα του συστήματος αλλά από επέμβαση τρίτου σε αυτό, γεγονός το οποίο ανήκει στη σφαίρα επιρροής του φερόμενου ως αποστολέα. Με δεδομένα τα ανωτέρω περιορίζεται ουσιαστικά η ενέργεια της § 4 του άρθρου 457 **ΚΠολΔ** στο ζήτημα της ταυτότητας μεταξύ περιεχομένου του σκληρού δίσκου του ηλεκτρονικού υπολογιστή και μηχανικής απεικόνισής του (βλ. ΔΠΛΜΠρΑΘ 1327/2001, ΔΕΕ 2001. 377επ, ΜΠρΑΘ 6302/2004, Αρμ 2005. 239επ).

Περαιτέρω, άτυπες συμβάσεις, όπως είναι η αναγνώριση χρέους, μπορούν να καταρτισθούν μέσω ηλεκτρονικών εγγράφων και ειδικά μέσω του διαδικτύου με ανταλλαγή δηλώσεων βούλησης μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Με τη μέθοδο αυτήν τα συμβαλλόμενα μέρη αναγνωρίζουν ότι συμβάλλονται εγκύρως, ακριβώς διότι δεν αμφισβητείται η ταυτότητα του αποστολέα και το περιεχόμενο της δήλωσης βούλησης του, έτσι όπως αυτή εξασφαλίζεται κατά τα ανωτέρω εκτιθέμενα με την αναφορά στο ηλεκτρονικό μήνυμα της ηλεκτρονικής διεύθυνσης του. Κατόπιν αυτών, στις συμβάσεις που καταρτίζονται μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και στις οποίες εφαρμογή έχει το ελληνικό δίκαιο, η απόδειξη της δήλωσης βούλησης των συμβαλλομένων είναι δυνατόν να συντελεσθεί μέσω επικυρωμένων από πληρεξούσιο δικηγόρο αντιγράφων των περιεχομένων

στο σκληρό δίσκο του ηλεκτρονικού υπολογιστή μηνυμάτων των συμβαλλομένων (βλ. ΔΠΛΜΠρΑΘ 1327/2001, ΔΕΕ 2001. 377επ, ΜΠρΑΘ 6302/2004, Αρμ 2005. 239επ).

ΕφαΘ 32/2011

(ΔΕΕ 2011/591, ΕΠΟΛΔ 2011/756, Ε7 2012/1135, ΧΡΗΔΙΚ 2011/518)

Ως ηλεκτρονικό έγγραφο θεωρείται το σύνολο των εγγραφών δεδομένων στο μαγνητικό δίσκο ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή, τα οποία αφού γίνουν αντικείμενο επεξεργασίας από την κεντρική μονάδα επεξεργασίας, αποτυπώνονται με βάση τις εντολές του προγράμματος, κατά τρόπο αναγνώσιμο από τον άνθρωπο, είτε στην οθόνη του μηχανήματος, είτε στον προσαρτημένο εκτυπωτή του. Το ηλεκτρονικό έγγραφο δεν συγκεντρώνει μεν τα στοιχεία του (παραδοσιακού) εγγράφου κατά τον **ΚΠολΔ**, λόγω κυρίως της έλλειψης του στοιχείου της σταθερότητας κατά την ενσωμάτωση του σε υλικό που παρουσιάζει διάρκεια ζωής, αλλά δεν αποτελεί αντικείμενο αυτοψίας (όπως κατά μία άποψη υποστηρίζεται), αλλά πρόκειται για μία ενδιάμεση μορφή, την οποία ο νομοθέτης ορθώς εξομοίωσε προς τα ιδιωτικά έγγραφα, εν όψει της εγγύτητας προς αυτά (Βλ. Κουσσούλη, Σύγχρονες Μορφές Έγγραφα Συναλλαγής, 1992, 138-142). Σύμφωνα με τὰ διδάγματα της κοινής πείρας για τη λειτουργία του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail) ως μέσου επικοινωνίας στο διαδίκτυο, απαιτείται, εκτός της συνδέσεως με κάποιον διαμετακομιστή, ο οποίος παρέχει την υπηρεσία αυτή, μέσω ειδικού λογισμικού το οποίο έχει εγκαταστήσει μόνιμα ο χρήστης στον υπολογιστή του, η χρήση ενός ειδικού κωδικού. Βάσει του οποίου αναγνωρίζεται (ο χρήστης) στο σύστημα, είτε ως αποστολέας, είτε ως λήπτης ηλεκτρονικών μηνυμάτων. Ο κωδικός αυτός αποτελεί την ηλεκτρονική διεύθυνση (e-mail) του χρήστη, έτσι όπως αυτή διαμορφώνεται κατά πρωτότυπο τρόπο από τον ίδιο με την χρήση χαρακτήρων της επιλογής του, οι οποίοι συνδυάζονται με το σύμβολο "@" και με χαρακτήρες που θέτει ο διαμετακομιστής κατά τέτοιο τρόπο ώστε ο συγκεκριμένος συνδυασμός να αφορά μόνο στον χρήστη που τον έχει ορίσει, χωρίς να είναι δυνατό να χρησιμοποιηθεί νόμιμα από άλλον.

Η απεικόνιση της διεύθυνσης του αποστολέα πάνω στο μήνυμα, καθιστά αυτόν απολύτως συγκεκριμένο για τον παραλήπτη έτσι ώστε να μην είναι δυνατόν να επέλθει σύγχυση του με άλλον χρήστη του ίδιου συστήματος, ενώ η ταύτιση του με το περιεχόμενο του μηνύματος είναι άρρηκτη. Κρίσιμο στοιχείο για την υπαγωγή του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου όπως κανόνες των άρθρων 443 και 444 του **ΚΠολΔ** αποτελεί η κατανόηση του τρόπου λειτουργίας του, διότι αυτό δεν είναι απλά ένα ηλεκτρονικό έγγραφο το οποίο υπάρχει αποθηκευμένο στο λογισμικό ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή, ή ενός εγγράφου του οποίου η απεικόνιση μεταφέρεται ενσύρματα ή ασύρματα (τηλεομοιοτυπία, τηλετύπημα).

Η τεχνική της αποστολής οδηγεί υποχρεωτικά στην ταύτιση μηνύματος και αποστολέα, κατά τέτοιο τρόπο ώστε να είναι μη μεταβιβάσιμο το μήνυμα, αν δεν συνοδεύεται από την ηλεκτρονική διεύθυνση του αποστολέα και βεβαίως αν δεν έχει και συγκεκριμένο, παρικό παραλήπτη.

Αυτό έχει ως λογική συνέπεια ότι κατά την αποστολή ενός μηνύματος μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, η δήλωση βουλήσεως του αποστολέα ταυτίζεται με την ηλεκτρονική του διεύθυνση, αποτελεί ένα ενιαίο σύνολο, ώστε να καταστή δυνατή τεχνικά η παραλαβή της από τον παραλήπτη και φυσικά είναι ήσσονος σημασίας η μορφή ή η διάταξη με την οποία απεικονίζεται μηχανικά στο έντυπο. Ο καθορισμός συνεπώς της ηλεκτρονικής διεύθυνσης κατά τρόπο μοναδικό, από τον ίδιο τον χρήστη και η δήλωσή της σε κάθε αποστέλλόμενο ηλεκτρονικό μήνυμα συνιστά απόδειξη της ταυτότητας του εκδότη και κατ' αναλογίαν με τα οριζόμενα για το παραδοσιακό έγγραφο του άρθρου 443 του **ΚΠολΔ**, η μηχανική απεικόνιση του σε έντυπο, σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 444 περ. 3 του **ΚΠολΔ** εμπίπτει στην έννοια του ιδιωτικού εγγράφου, με αποδεικτική δύναμη εις βάρος του εκδότη του (συνδυασμός των άρθρων 443, 444, 445 του **ΚΠολΔ**), διότι αυτή ακριβώς η μοναδική για κάθε χρήστη ηλεκτρονική διεύθυνση, που έχει ορισθεί και εφαρμοστεί από τον ίδιο τον αποστολέα, έχει τον χαρακτήρα της ιδιόχειρης παραγραφής, έστω και αν δεν έχει την παραδοσιακή μορφή της τελευταίας.

Τα ανωτέρω ισχύουν ανεξαρτήτως της θέσεως στην οποία εμφανίζεται η ηλεκτρονική διεύθυνση του αποστολέα σε σχέση με το κείμενο, το οποίο συνοδεύει, κατά την εμφάνισή του στην οθόνη του υπολογιστή, ή τη μηχανική του απεικόνιση σε χαρτί, και αυτό διότι θα πρέπει να ληφθεί υπ' όψη ότι η πιστοποίηση του προσώπου του αποστολέα και η δέσμευση του με την δήλωση βουλήσεως που περιλαμβάνει το μήνυμα, προκαλείται από την συνολική οργάνωση της συγκεκριμένης διαδικασίας, με την έννοια ότι το οποιοδήποτε κείμενο ως ηλεκτρονικό σήμα συνδυάζεται μόνο με την συγκεκριμένη ηλεκτρονική διεύθυνση σε ένα ενιαίο σύνολο, ανεξάρτητα με το με ποιες μορφές μπορεί αυτό να απεικονισθεί με μηχανικό τρόπο και η οποία ουσιαστικά διαφέρει από την παραδοσιακή έννοια του εγγράφου. Έτσι το επικυρωμένο κατά το νόμο αντίγραφο του αποσταλέντος ηλεκτρονικού μηνύματος το οποίο περιέχεται στο σκληρό δίσκο του παραλήπτη αποτελεί πλήρη απόδειξη ότι η περιλαμβανόμενη σε αυτό δήλωση προέρχεται από τον εκδότη-αποστολέα του, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 445 του **ΚΠολΔ**. Σύμφωνα με όσα εκτέθηκαν παραπάνω, ο ισχυρισμός της κυρίας παρεμβαίνουσας ότι το ηλεκτρονικό μήνυμα δε αποτελεί έγγραφο και δεν έχει πλήρη αποδεικτική δύναμη είναι μη νόμιμος (Βλ. επίσης σχετ. και άρθρο 14 του Ν 2672/1998 και ΠΔ 342/2002). [...]

(ΕΦΑΔ 2018/504)

Η Μεταβίβαση των Αυλων Τίτλων.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

Α. Η νομική φύση των άυλων τίτλων

Β. Η εν ζωή μεταβίβαση των άυλων τίτλων

Γ. Η μεταβίβαση των άυλων τίτλων λόγω κληρονομικής διαδοχής, κληροδοσίας ή οιονει καθολικής διαδοχής.

Μελέτη του Κωνσταντίνου Ηρ. Ρήγα, Δ.Ν., Πρωτοδίκη Πατρών, δημοσιευμένη στις ΕΦΑΔ 2018, 504.

(ΔΕΕ 2014/1126)

Η απούλοποίηση των αξιογράφων της κεφαλαιαγοράς και η νομική τους φύση.

Μελέτη του Κωνσταντίνου Ηρ. Ρήγα, ΔΝ, Πρωτοδίκη, δημοσιευμένη στο ΔΕΕ 2014, 1126.

(ΔΕΕ 2015/969)

Ζητήματα ευθύνης των τραπεζών από τη σύμβαση τραπεζικής κατάθεσης.

Σχετ. Νομολ.: ΑΠ 652/2010, ΑΠ 353/2013, ΑΚ 534/2013 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ.

Μελέτη της Χρυσούλας Η. Τσενέ, Επίκουρης Καθηγήτριας Παν/μίου Πατρών, δημοσιευμένη στο ΔΕΕ 2015, 969.

(ΕΦΑΔ 2011/800)

Η πιστωτική κάρτα-νομοθετικές και νομολογιακές εξελίξεις.(N 3862/2010 και ΑΠ 652/2010).

Μελέτη του Κλεάνθη Ρούσσου , Αναπλ. Καθηγητή Αστικού Δικαίου Παν/μίου Αθηνών , δημοσιευμένη στο ΕΦΑΔ 2011,800.
